Påskeliturgi – med fortællingen og Jesus i centrum

Intro til måltidslederen:

I tusindvis af år har jøderne fejret påskemåltidet og derigennem genfortalt historien om hvordan Gud udfriede israelitterne fra slaveriet i Egypten. Enhver jødisk husholdning har en *haggadah – fortællingen* – liggende i en mere eller mindre kunstfærdig udgave. Denne fortælling indeholder både ord og opfordringer til handlinger, for at bruge både hjernen og resten af kroppens sanser til at genkalde slaveriets forfærdelige virkelighed og den fantastiske fornemmelse af frihed.

Der er over 2000 forskellige versioner af den jødiske haggadah, men pointen er heller ikke at gøre det *ens*, men at *gøre* det. At genfortælle historien, så det bliver ens egen fortælling. Igen og igen, år efter år. Det er bl.a. derfor, vi har lavet denne lille vejledning til at fejre et påskemåltid med fortællingen og Jesus i centrum.

I den traditionelle jødiske udgave af påskemåltidet er der af helt naturlige årsager ingen henvisninger til den nytestamentlige påske. Men her ønsker vi at binde den gammeltestamentlige og den nytestamentlige påske *sammen*, fordi vi tror, den jødiske påske kan være med til at åbne dybderne i den kristne påske. For den kristne påske har jødiske rødder. Det er det, Paulus hentyder til, når han skriver: *Også vort påskelam er slagtet, Kristus! (1. Kor 5,7).*

Det følgende er altså ikke en jødisk liturgi. Det er heller ikke et forsøg på at imitere et traditionelt jødisk påskemåltid. Når vi alligevel "låner" lidt inspiration fra det traditionelt jødiske, er det fordi vi tror, der er noget godt at lære her.

Vi har udarbejdet denne liturgi med særligt fokus på *fortællingen*, da vi nogle gange har haft en fornemmelse af, at de liturgiske elementer kom til at tage fokus i nogle af de lidt mere højstemte liturgier. Vi har derfor også tænkt, at denne liturgi kunne bruges i fællesskab med børn og som en mere familieorienteret liturgi. Derfor er det også vigtigt, at måltidslederen øver sig godt i at fortælle de bibelske beretninger – og gerne inddrager flere, så fortællingerne får flere stemmer og dermed bliver lidt mere afvekslende.

Påskemåltidet kaldes også for et *seder*-måltid. Seder er hebraisk og betyder *orden* . Det er altså et ordnet måltid, hvor rammerne er de to fortællinger om påsken, den ene fra det Gamle Testamente om udvandringen; den anden fra det Nye Testamente om Jesu lidelse og død. Inden for disse rammer er der forskellige ting, som er med til at give fortællingerne liv og knytte flere sanser til.

På en traditionel jødisk seder-tallerken er der følgende:

Ben – gerne fra et lam
Et hårdkogt æg som er "ristet" bagefter, så skallen bliver lidt brændt
Bitre urter – enten en selleri-stængel eller en blanding af peberrod og radisser

”Mørtel” – en blanding af revne æbler, nødder og kanel
Persille
Saltvand

De to første kan eventuelt udelades af dette måltid, da de kun har en symbolsk funktion.

Vi håber, du får rigtig meget glæde af denne liturgi, og at påskens fortælling – både fra det Gamle og det Nye Testamente – bliver din egen.

Velkomst

I aften skal vi fejre påskemåltid med hinanden. Det gør vi fordi, vi ønsker, at påskens fortællinger fra både det Gamle og det Nye Testamente skal blive vores egne, og fordi vi har brug for at fortælle os selv ind i disse historier. Vi skal både høre historien fra det Gamle Testamente om, hvordan israelitterne blev befriet fra slaveriet i Egypten, og vi skal høre påskeberetningen fra det Nye Testamente om, hvordan Jesus blev anholdt, forhørt, dømt, pisket, døde på korset og stod op igen – for derigennem at befri os fra syndens slaveri.

Lystænding

En kvinde udpeges til at tænde to lys i midten af forsamlingen.

Hun beder følgende bøn: Lovet være du, herre vor Gud, universets Herre, som har befalet os tænde lys til fest for frelsen og friheden.

Leder: Vi tænder to lys for at minde hinanden om de to påskefortællinger vi nu skal fortælle hinanden. Og for at minde hinanden om, at vi skal lade vores lys skinne for andre, så de ser vores gode gerninger og priser vores far, som er i himlen.

Op til Jerusalem

Fortællinger fungerer bedst, hvis man lever sig ind i dem. Derfor skal vi prøve at tage på en tidsrejse tilbage til dengang, alle jøder drog op til Jerusalem for at fejre påske. Påsken er nemlig det, man kalder for en *valfartsfest*, så alle jøder – uanset hvor de boede – tog til Jerusalem. (Dengang havde man hverken tog, bil eller fly, så det kunne godt tage nogle dage og kunne godt være hårdt). Så undervejs sang man sange fra Salmernes Bog i Bibelen. En af de sange man sang, var Salme 121. Den vil vi synge, samtidig med vi forestiller os, hvordan vi "går op til Jerusalem" for at fejre påske. (Syng evt. sangen inden i sætter jer til bords – og bevæg jer tættere på bordet under sangen.)

Em Am
Jeg løfter mine øjne op til bjergene,
H7 Em
hvor skal min hjælp komme fra?
Am
Min hjælp kommer fra Herren,
H7 Em
himmelens og jordens skaber.
H7 Em
Han skal ingenlunde la' din fod vakle,
H7 Em
din vogter skal ingenlunde slumre
H7 Em
se han slumrer ikke og sover ikke
H7 Em
Israels vogter.
Am
Herren er din vogter, Herren er din skygge
H7 Em
ved din højre hånd.
Am
Solen skal ikke stikke dig om dagen
H7 Em
ej heller månen om natten.
H7 Em
Herren skal bevare dig fra alt ondt,
H7 Em
han skal bevare din sjæl
H7 Em
Herren skal bevare din udgang og din indgang
H7 Em Am H
fra nu af og til evig tid. Amen!
Em Am H7 Em E7
Fra nu af og til evig tid.
Am Em H7 Em E7 Am Em H7 Em
La-lalala.....

Første bæger vin/druesaft – Livets Bæger

Under påskemåltidet skal vi drikke fire bægre vin. De har hvert deres navn og betydning. Vel ankommet til Jerusalem fylder vi det første bæger med vin, men venter med at drikke det til senere.

Bægre fyldes.

Leder: Lovet være du, Herre vor Gud, universets herre, som har skabt vintræet med druerne, så vi får lov at nyde både vin og saft.

Dette er Livets Bæger, og mens vi løfter det, læner os til venstre og siger: "Til livet! (La Chaim)"

Vi læner os til venstre, for dengang man ført fejrede påske på denne måde *sad* man ikke til bords, men man *lå* til bords på sin venstre side, så man havde højre hånd fri til at spise. Det var kun frie mennesker, der kunne ligge ned og spise, så det er for at minde os selv og hinanden om, at vi er frie mennesker, at vi læner os til venstre, når vi drikker. På samme måde minder vinen os også om vores frihed og grunden til at vi fester. Vinen hører med til at feste, og var kun en drik for frie mennesker.

Fortællingen – I

Et barn/den yngste i forsamlingen spørger lederen:
Hvorfor er denne aften anderledes i forhold til alle andre aftner? Alle andre aftner kan vi spise alle slags brød, men i aften kun usyrede brød. Alle andre aftner sidder vi ret op når vi drikker, men i aften læner vi os til siden.

Leder: Det er fordi vi fejrer påske i aften. Nu skal I høre:

(Begynd eventuelt med at genfortælle – meget kort – bibelhistorien fra skabelse til og med Jakob. På denne måde sættes slaveriet i Egypten ind i den rette kontekst.)

Genfortæl historien om Josef og slaveriet i Egypten (1. Mos 37 – 2. Mos 1)

Persillen dyppes i saltvand

Her standser vi kort op og dypper persillen i saltvandet og spiser det. Det gør vi for at mindes de tårer israelitterne må have grædt under slaveriet i Egypten.

Fortællingen – II

Genfortæl historien om Moses og Aron (2. Mos 2-7,13)

Bæger to fyldes (Dette er Frelsens Bæger og skal først skal drikkes når vi har fortalt hele historien). Alle dypper en finger i glasset med vin/druesaft og laver en dråbe/prik på bordet/servietten/tallerkenen. For hver ny dråbe siger vi navnet på en ny plage. Vi kan evt. gøre et lille ophold i mellem hver prik og overveje, hvordan det var at opleve netop dén plage.

De ti plager: Vand til blod; frøer; myg; fluer; kvægpest; bylder; hagl; græshopper; mørke; død.

Man kan evt. prøve at se om man kan lære Jeppe Tangs huskevers fra 1865:
Vand til Blod og Frøers Mængde,
Myg dernæst Egypten trængte.
Utøj, Pest og Bylders Nød,
Hagel, Græshop, Mørke, Død.

(Der kan eventuelt lægges en børneaktivitet ind her, hvor "blodet" smøres på dørstolperne. En dørkarm kan fx tapes til med pap eller kraftigt papir og selskabets børn – og andre – kan med rød maling være med til at smøre dørstolperne ind.)

Fortællingen – III

Genfortæl historien om de ti plager (2. Mos 7,14-13,22)

Afikoman – det usyrede brød brydes og lægges væk

Nu er tiden kommet til at finde *matzaen* frem, det usyrede brød. Indtil nu har de tre stykker brød ligget under et klæde eller en serviet, men nu findes det midterste stykke brød frem. De tre stykker brød har lidt forskellige betydninger. En af dem er, at de tre stykker brød symboliserer Gud, templet/offeret/ypperstepræsten og folket. Ved at finde det midterste stykke brød frem, brække det over og gemme den ene halvdel væk, symboliseres den offerhandling, der var omkring templet på gammeltestamentlig tid.

Lederen brækker det midterste stykke brød over, gemmer den ene halvdel væk (afikomannet) og lægger den anden halvdel tilbage til de to andre. Senere kan man så lave den aktivitet, at børnene skal lede efter det brød, der er gemt væk.

Fortællingen – IV

Genfortæl optakten til vandringen gennem havet (2. Mos 14,1-12)

Evt. sang om Gud som almægtig.

Genfortæl vandringen gennem havet (2. Mos 14,13-31)

Bitre urter og "mørtel"

Vi slutter af med igen at mindes hvor hårdt og slidsomt det var under slaveriet i Egypten. For bedre at forstå det tager man nogle bitre urter sammen med noget matza-brød og "smager" det onde. Men uanset hvor hårdt og slidsomt livet kan være, så er der altid noget at glæde sig over. Sådan var det også for israelitterne selvom de var slaver. Det kan vi huske på ved at tage noget *charoset* – noget "mørtel" – på brødet og smage det.

Fodvaskning

Nu skal vi en tur frem i tiden – cirka 1.500 år – til en støvet vej lidt uden for Jerusalem. Jesus og disciplene er gået hele vejen fra Galilæa og er nu på vej op til Jerusalem for at fejre påske, ligesom vi lige har gjort det. Jesus sender to af sine disciple i forvejen for at forberede netop det måltid, vi er i gang med at dele med hinanden nu. Både Jesus og disciplene er trætte, da de kommer til rummet ovenpå huset. Da disciplene træder ind i lokalet ser de ikke, som de ellers forventede – en slave eller en tjener stå klar med fad og vand for at vaske fødder på alle i selskabet. I stedet står Jesus klar til at gøre det! Dét er

en stærk optakt til den kristne påske, hvor Jesus lider og dør på korset for vores skyld, at han allerede her viser, at han er kommet for at tjene os – og at vi skal følge ham ved at tjene hinanden. Derfor vil vi nu bruge lidt tid på at vaske hinandens fødder.

(Dette kan arrangeres på mange måder. Fx kan man gå sammen to og to og vaske hinandens fødder – ægtefæller kan vaske hinanden – eller voksne kan vaske børns fødder, særligt hvis de voksne synes det er en lidt blufærdig situation… Under alle omstændigheder er det vigtigt at understrege det frivillige i at deltage.)

Efter Jesus har vasket disciplenes fødder lægger de sig til bords, fejrer påskemåltidet sammen, og går derefter ud til Getsemane have, hvor de – som alle jødiske mænd – skal holde vågenat for herren. Jesus beder dem ellers om at våge og bede sammen med sig, men de falder i søvn. Senere kommer Judas med tempelvagten og Jesus arresteres. Peter gør modstand og hugger øret af en af vagterne, men Jesus beroliger Peter og helbreder soldaten. Derefter følger Jesus frivilligt med. Disciplene flygter. Ud i natten. Forvirrede, fortvivlede og angste.

Langfredag

Langfredagsberetningen genfortælles til og med korsfæstelsen (Matt 27,11-37; Mark 15,1-26; Luk 23,1-31; Joh 18,28-19,24)

Persille i saltvand

Igen dypper vi persille i saltvand og spiser – denne gang ikke for at mindes israelitternes tårer i Egypten, men Jesu tårer under de lidelser han måtte igennem både på vej til korset og på korset.

Langfredag – døden

Langfredagsfortællingen fortsætter (Matt 27,38-66; Mark 15,27-47; Luk 23,32-56; Joh 19,25-42)

Andet bæger – frelsens bæger

Nu drikker vi det bæger vi hældte op i forbindelse med de ti plager. Vi læner os til venstre, løfter bægeret og siger: ”For vor frelse” – og drikker.

Eventuelt sang om Jesus som døde for os på korset

Påskemorgen

Opstandelsesberetningen genfortælles (Matt 28,1-10; Mark 16,1-14; Luk 24,1-12; Joh 20,1-29)

Eventuelt sang om opstandelsen

(Alt efter hvilken struktur der ønskes, kan man spise selve aftensmåltidet her, men man kan også vente til hele liturgien er afsluttet.)

Tredje bæger – velsignelsens bæger

Det tredje bæger fyldes, men drikkes ikke endnu.

Det er nu tid til at finde det gemte afikoman frem igen. (Hvis I har besluttet at lege "gemmeleg" med det, giver I naturligvis børnene tid til at finde det frem igen. Hvis der har været flere stationer med brød, er der sikkert flere halve stykker, som skal findes frem.)

Inden vi går videre skal vi lige standse op for dette underlige halve stykke brød, som har været gemt væk, men som nu er kommet frem igen. Da vi brækkede det over snakkede vi om, hvad de tre brød kan symbolisere – at det i jødisk tradition symboliserer Gud, templet/offeret/ypperstepræsten og folket. I en messiansk jødisk tradition – altså hos den gruppe af jøder som tror på Jesus som Messias – er de tre brød kommet til at symbolisere Gud, Jesus og os. Her bliver sammenhængen altså den, at Jesus – det midterste brød – brækkes over (han dør) for vores skyld, gemmes væk (lægges i graven) og kommer til syne igen (opstår).

Vi er kommet til det punkt i måltidet, hvor Jesus ifølge evangelierne indstifter nadveren. Han bryder brødet og sender det rundt – og fortæller, at det er hans krop, som er blevet givet hen for os. Han tager også bægeret "efter måltidet", sender det rundt og fortæller disciplene, at det er "den nye pagt ved mit blod". På denne måde knytter Jesus sig selv og de begivenheder, som påskemåltidet fortæller om, tæt sammen. Denne sammenhæng gør Paulus helt tydelig i 1. Kor 5,7, hvor han konstaterer: "Også vort påskelam er slagtet, Kristus!"

Det skal vi nu mindes konkret ved, at vi hver i sær knækker et stykke af afikoman - det brød som har været gemt væk men er kommet frem igen - og spiser det til minde om Jesu krop, som blev slået, pisket og gennemboret for vores skyld.

Alle knækker et stykke brød af og spiser.

På samme måde drikker vi nu det tredje bæger vin. Det kaldes Velsignelsens Bæger, og vi drikker det, mens vi i taknemlighed mindes Jesu blod, og hvordan han døde for vore synders skyld og gav os den nye pagt til frelse.

Alle drikker bægeret i stilhed.

(Hvis man ønsker det kan man naturligvis også fejre en mere traditionel nadver.)

Fjerde bæger – håbets bæger – afslutning

Bægeret fyldes, men drikkes ikke endnu.

Da Jesus har indstiftet nadveren siger han til disciplene: "Fra nu af skal jeg ikke drikke af vintræets frugt før den dag, jeg drikker den hjemme i min fars rige."

Vi har også et håb om, at vi en dag skal mødes hjemme i vores fars rige, hjemme hos Gud, på den nye jord. Gud elsker os og inviterer os til et liv i frihed i fællesskab med ham – både her på jorden, og når han kommer igen og skaber alting nyt. Indtil da lever vi i håbet. Derfor drikker vi det fjerde bæger, mens vi siger: For vort håb!

Alle løfter det sidste bæger og drikker.